

Definitiematrix Burgerschap Meten

Diaplus Burgerschap 2F

Januari 2026

laat
Leonore
groeien

día laat
leerlingen
groeien

 **BURGER
SCHAP
METEN.**

Definitiematrix Burgerschap Meten

	Kennis	Attitude	Vaardigheid
	Een leerling die beschikt over deze kennis...	Een leerling die beschikt over deze attitude...	Een leerling die beschikt over deze vaardigheid...
Democratisch handelen Het aanvaarden van en bijdragen aan een democratische samenleving.	Weet wat democratische principes zijn en wat het handelen volgens die principes inhoudt: *(grond)rechten * het horen van ieders stem etc.	Wil recht doen aan iedereen, ieders stem horen, dialoog aangaan en meerderheids- en minderheidsstandpunten respecteren, en wil een actieve, kritische bijdrage leveren ¹ .	Kan het eigen standpunt naar voren brengen, luisteren naar de standpunten van anderen en deze serieus nemen ^{1,2} .
Maatschappelijk verantwoord handelen Medeverantwoordelijkheid nemen voor de leefgemeenschappen waartoe men behoort.	Kent sociale regels. Sociale regels zijn wettelijke of ongeschreven regels voor het sociaal verkeer.	Wil zich sociaal rechtvaardig opstellen, is bereid tot zorg en hulp, en wil de ander en het milieu niet schaden door het eigen gedrag. Sociaal rechtvaardig = niemand uitsluiten, zorgen dat iedereen mee kan doen.	Kan zich sociaal rechtvaardig opstellen, zich aan spelregels houden, iets bijdragen aan het collectief belang en weet te voorkomen dat de ander of het milieu geschaad wordt door het eigen gedrag ² .
Omgaan met conflicten Betreft (lichte) conflictsituaties of belangentegenstellingen waarbij de leerling zelf 'partij' is.	Weet dat overleg met de ander een goede manier is om het conflict op te lossen, dat de hulp van anderen kan worden ingeroepen en dat fatsoensregels in acht moeten worden genomen.	Wil conflicten oplossen, is bereid het standpunt van de ander serieus te nemen bereid samen naar een acceptabele oplossing te zoeken.	Kan duidelijk maken wat het van iets vindt, kan rustig blijven, kan escalatie tegengaan, kan naar de ander luisteren en zich in de ander verplaatsen.
Omgaan met verschillen Bij 'verschillen' wordt hier met name gedacht aan sociale, culturele, religieuze en uiterlijke verschillen.	Weet dat culturele verschillen bestaan, heeft kennis van sociale gedragsregels in verschillende sociale situaties, weet wanneer er sprake is van vooroordeel en discriminatie.	Heeft belangstelling voor andermans opvattingen en leefstijl, wil die respecteren en daarover communiceren, is bereid eigen opvattingen en leefstijl niet als enige waarheid te zien.	Kan zich bewegen in onbekende sociale situaties, kan met verschillende anderen samenwerken, en kan met sociale spanningen omgaan. Tot dit laatste wordt ook het afwijzen van intolerant en discriminerend gedrag gerekend.

¹ Een statistische analyse liet zien dat de vragen die horen bij attitude én vaardigheid over democratisch handelen niet bestaan uit één, maar uit twee schalen. In de resultatensectie is daarom bij democratisch handelen een onderscheid gemaakt tussen attitude 1 (ieders stem willen horen) en attitude 2 (een kritische bijdrage willen leveren), en tussen vaardigheid 1 (opkomen voor de eigen mening) en 2 (luisteren naar de mening van anderen).

² Een statistische analyse liet zien dat de vragen die horen bij vaardigheid over maatschappelijk verantwoord handelen en vaardigheid over omgaan met conflicten niet bestaan uit twee, maar uit één schaal. In de resultatensectie geldt daarom bij vaardigheid over maatschappelijk verantwoord handelen en omgaan met conflicten dezelfde waarde.

Definities: Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

1. Vrijheid van meningsuiting: iedereen mag zijn of haar geloof uitdragen, of zijn of haar mening aan anderen voorhouden. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.
2. Het gelijkheidsbeginsel: dit houdt in dat mensen van gelijke waarde zijn, ongeacht zijn of haar denkbeelden en geloof. Dit betekent niet dat men alle denkbeelden of gebruiken zelf waardevol vindt, maar wel dat mensen met andere denkbeelden en gebruiken niet minder waard zijn dan jij of dan jouw groep.
3. Begrip voor anderen: er wordt geprobeerd te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben.
4. Verdraagzaamheid: de mening of het gedrag van een ander wordt geaccepteerd, ook als dat tegen een eigen mening ingaat. Er wordt elkaar de ruimte gegeven om een eigen mening of gedrag te hebben, waarbij men zich wel aan de wet houdt.
5. Afwijzen van onverdraagzaamheid: onverdraagzaamheid is het tegenovergestelde van tolerantie. Het betekent dat er wordt gevonden dat andere mensen of groepen, dingen waar men het niet mee eens is, niet zouden mogen denken of doen; en dat men het niet nodig vindt dat ieder de ruimte krijgt om zo'n mening of zulk gedrag te hebben.
6. Afwijzen van discriminatie: discriminatie betekent dat mensen of groepen bij anderen achtergesteld worden, dat er wordt gevonden dat er voor mensen met andere denkbeelden of gebruiken geen ruimte hoeft te zijn, of dat die denkbeelden of gebruiken misschien zelfs verboden moeten worden.
7. Autonomie: iedereen kan zelf bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/haar leven wil leiden. Ieder is dus vrij om zelf te bepalen welke denkbeelden of welk geloof voor hem/haar belangrijk is. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.
8. Verantwoordelijkheidsbesef: mensen willen verantwoordelijkheid nemen voor wat ze zeggen en doen. Daarbij wordt geprobeerd om rekening te houden met wat dat voor anderen betekent. Het is belangrijk dat er wordt geprobeerd anderen niet te schaden en dat men de samenleving en de democratie wil helpen om goed te functioneren. Hoe dat wordt gedaan, mag iedereen zelf weten.

Thema Dia 2F	Burgerschapsdomein(en) Burgerschap Meten	Basiswaarden van de democratische rechtstaat	Concept kerndoel(en) VO	Burgerschapsdoelen Dia – toelichting inhoud lessenserie
Democratische cultuur <i>Iedere stem telt</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Democratisch handelen ➤ Omgaan met conflicten ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2: Het gelijkheidsbeginsel <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 1: Vrijheid van meningsuiting ➤ 4: Verdraagzaamheid ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef 	SLO Kerndoel 18	Leerlingen leren over hoe macht en invloed binnen een democratie kan worden uitgeoefend. Ze passen hun inzichten toe door met informatie uit de teksten problemen proberen op te lossen. Ze verwerken dit door een elevatorpitch te schrijven, waarin ze hun standpunten bepleiten.
Diversiteit <i>Proef de wereld</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7: Autonomie ➤ 3: Begrip voor anderen <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 6: Afwijzen van discriminatie 	SLO Kerndoel 19B	Leerlingen leren hoe diversiteit in culturen, religies en levensbeschouwingen onze samenleving verrijkt en hoe ze respectvol kunnen omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen. Ze onderzoeken overeenkomsten en verschillen tussen hun eigen leven en dat van iemand uit een ander land en maken een boek waarin ze deze vergelijkingen vastleggen.
Identiteit <i>Wie ben ik?</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7: Autonomie ➤ 3: Begrip voor anderen <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 1: Vrijheid van meningsuiting 	SLO Kerndoel 19B	Leerlingen leren wat identiteit is, hoe familie en persoonlijke ervaringen daarbij een rol spelen en wat identiteitsbeleid en mensenrechten hiermee te maken hebben. Ze onderzoeken hun eigen familiegeschiedenis en maken een creatieve stamboom om hun afkomst en identiteit in kaart te brengen.

<p>Solidariteit</p> <p><i>Alleen red je het niet</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Democratisch handelen ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 3: Begrip voor anderen ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 5: Afwijzen van onverdraagzaamheid 	<p>SLO Kerndoel 19A</p>	<p>Leerlingen leren wat solidariteit betekent en hoe het hun eigen leven en dat van anderen kan verrijken en hoe goede doelen solidariteit in de praktijk brengen. Ze verdiepen zich in het begrip, linken het aan persoonlijke ervaringen, kiezen uit de teksten een goed doel dat bij hen past en ontwerpen een flyer voor een buurtdag.</p>
<p>Vrijheid & inspraak</p> <p><i>Vrij om te zeggen, vrij om te zijn</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Democratisch handelen ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2: Het gelijkheidsbeginsel ➤ 4: Verdraagzaamheid <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 7: Autonomie 	<p>SLO Kerndoel 20A</p>	<p>Leerlingen leren wat vrijheid betekent, welke grenzen eraan zitten en hoe ze deze vrijheid kunnen inzetten om inspraak te verwerven. Ze verzamelen meningen en maken zelf een ontwerp voor een gezonde kantine op hun school, waarbij ze rekening houden met verschillende belangen.</p>
<p>Duurzaamheid</p> <p><i>Kleine stappen, groot verschil</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verantwoordelijk handelen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef 	<p>SLO Kerndoel 20B</p>	<p>Leerlingen leren wat duurzaamheid is door de impact van voedsel op het milieu te onderzoeken. Ook gaan leerlingen na wat hun eigen ecologische voetafdruk is. Ter afsluiting schrijven ze een motiverende brief over waarom minder vlees eten goed is voor het klimaat, dierenwelzijn en je gezondheid.</p>
<p>Globalisering</p> <p><i>Kleding met kilometers</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verantwoordelijk handelen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 5: Afwijzen van onverdraagzaamheid 	<p>SLO Kerndoel 20B</p>	<p>Leerlingen leren wat globalisering inhoudt en dat de effecten ervan zowel voordelen als nadelen kunnen hebben (en niet voor iedereen hetzelfde zijn). Ze analyseren de impact op arbeidsomstandigheden wereldwijd, zoals bij Fairtrade, en passen hun kennis toe door een eigen krantenbericht te schrijven.</p>

<p>Digitaal samenleven</p> <p><i>Fake it!</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verantwoordelijk handelen ➤ Omgaan met conflicten 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7: Autonomie ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 6: Afwijzen van discriminatie 	SLO Kerndoel 20B	<p>Leerlingen leren over de impact van de online wereld, hoe ze zich online respectvol kunnen gedragen en hoe ze nepnieuws en cyberpesten kunnen herkennen. Ze analyseren digitale etiquette, koppelen informatie aan eigen ervaringen en schrijven een plan om problemen met cyberpesten op te lossen.</p>
<p>Technologisch burgerschap</p> <p><i>Slim en veilig online</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verantwoordelijk handelen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7: Autonomie ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef 	SLO Kerndoel 20B	<p>Leerlingen leren wat kunstmatige intelligentie inhoudt en welke voordelen en nadelen het biedt in het onderwijs. Ze beantwoorden vragen over ChatGPT, analyseren sociale media-posts met verschillende meningen en oefenen zelf met ChatGPT om kritisch en verantwoord met AI om te gaan.</p>
<p>Maatschappelijke betrokkenheid</p> <p><i>Maak het verschil</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verantwoordelijk handelen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 3: Begrip voor anderen ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 4: Verdraagzaamheid 	SLO Kerndoel 20A	<p>Leerlingen leren wat maatschappelijke betrokkenheid inhoudt, hoe ze zelf invloed kunnen uitoefenen op de samenleving en waarom samenwerken essentieel is voor positieve verandering. Ze bereiden een maatschappelijke actie voor en maken een overtuigende poster om anderen te inspireren om ook betrokken te raken.</p>